

Bu büyük adam kim?

O zaman alışkanlığım vardı. Babamın konağında derslerimizi bitirdikten sonra, akşam sık sık Taşkasap'tan Beyazıt'a kadar yürüdüm. Bu akşam yolculuklarımda her zaman uzun saçlı, dalgın bir adama rastlardım. Genel olarak o derin düşünceler içinde yürüyordu. Ara sıra sendeler ve düşmemek için hemen kendisini toplardı.

Bir kere kendi kendime, “Bu büyük adam kim?” diye sordum. Düşünüyorum ki, bu sorum nedensiz değildi. Çünkü adamın her halini ve davranışlarını, o günlerde Büyük Adamların Hayatı adlı kitabın tasvirlerine tamamıyla uygun buluyordum. Bu kitabı Fransızca hocamızdan okudum. Çoğu zaman Lâleli yokuşundan Aksaray'a doğru inerdi. Gözlerini, her zaman gökyüzüne dikerdi. Ya bir bilimsel icat ya da bir edebî eser hakkında düşünürdü.

Bir bilginin nesnelere bakışına bakışı ile bir şairin evrene bakışı aynı mıdır?

İkisi de yaşlanmış bir şairle bir bilgine, kıyafet biliminin gözünden bakalım. Bilginin ak başı, karlarla örtülü bir dağ başı gibi duygusuz, soğuk, büyük görünmez mi? Şairinki ise dumanlar içindeki dağlara benzemez mi? İşte çocukluğumda böyle düşünüyordum.

Bu büyük adamın gözleri gökyüzünün en yüksek noktalarına bakıyordu. Sanki o daha önce çevresindeki Koska'nın sütçü, tütüncü dükkânlarına, önün-

deki Aksaray'ın sokaklarına bakmamış. Hiç kimseye bir kere selâm vermemiş. En azından bunu hiç görmedim. Victor Hugo mu, Jean Jacques Rousseau mu? Mesele burada.

Belki Jean Jacques Rousseau. Buna yavaş yavaş inanmaya başladım. Çünkü o bu insanlardan kaçan bilgi adamı gibi görünüyordu. Hiç bir adama selâm vermemiş, hiç bir adamla konuşmamış. Ancak çoğu zaman tramvay yolunun üstünden geçen çingiraklı kömürcü develerinin arkasından bakardı.

Belki o develeri böyle takip ediyordu, çünkü tabiat tarihini inceliyordu ya da bir eser yazıyordu.

Bir gün Lâleli'de birçok insan toplandı. Onlardan biri bağıırıyordu. Bunu duyunca kalabalığın içine girdim.

Ortada büyük bir şiddet ve öfkeyle meğer bizim bilginimiz bağıırıyormuş! Büyük adamların öfkesi de büyük olur. Ne ululuk! Ne ululuk! Bu öfke zamanında sonsuz okyanus gibi heybetli, müthiş, ulu oldu. Etrafindakilere, "Adam değilsiniz... insaniyet bilmezsiniz... câhiller... Ben buradan geçiyorum, görmüyor musunuz? Koluma ne dokundu? Siz ne büyük câhillersiniz?" diye bağıırıyordu.

O kalabalığın içinde en çok bir herife bağıırıyordu. Birden bu herif "Asıl kara câhil sensin!" dedi.

O anda büyük adamın sabrı tükendi. Herifi boğazından yakaladı. Herif de bilgenin yakasına sarıldı.

Ben de halk ile birlikte arkalarından gitmeye başladım.

Biraz yürüdükten sonra alimi, cahilliğin pençesinden kurtardılar. Bu büyük adam perişandı. Yırtilan¹ yakasını düzeltti, çamurlar içindeki fesini giydi. Sonra Aksaray’da karanlık sokaktaki ilim yuvasına yani evine girdi. Onu böyle bir halde görmek gerçekten pek yürek burkucuydu.

Bu büyük adam dehşetle, kapısını kapattı ve kaybıldı. O zaman dedim ki: “Şairler, alimler en büyük eserleri, ümitsizlik ve öfke hâllerinde yazarlar.”

Victor Hugo eserlerini, Jean Jacques Rousseau Emile’i böyle bir zamanda yazmadı mı? Bu adam, kim bilir şimdi halkın eğitimi ile ilgili ne büyük felsefi bir eser yazmaya başladı.

Ona uzun zaman hiç bir yerde rastlayamadım.

Yaklaşık yirmi gün sonra tütüncüde onu gördüm. Tütüncü ona bir kağıt okuyordu, büyük adam ise özen ve dikkat ile dinliyordu. Bundan sonra da dükândan çıktı.

Tütüncüye, “Bu büyük adama neyi okudun?” diye sordum. Tütüncünün şu yanıtını, tüm bu yıllardan sonra hatırlıyorum:

“O, büyük adam değil, orta boylu. Memleketinden mektuplar alıyor, ben bu mektupları ona her zaman okuyorum. O okumayı, yazmayı bilmiyor².”

¹ Основа глагола + (y)an – причастие, использующееся в настоящем и прошедшем времени. Отвечает на вопрос «какой?». Например, здесь «yırtilan» – порванный

² Основа глагола + mayı/meyi bilmek – уметь что-то делать

УПРАЖНЕНИЯ

1. *Вставьте пропущенные слова:*

- 1) Çünkü adamın her halini ve _____, o günlerde Büyük Adamların Hayatı adlı kitabın tasvirlerine tamamıyla uygun buluyordum.
- 2) Belki o develeri böyle takip ediyordu, çünkü tabiat tarihini inceliyordu ya da bir _____ yazıyordu.
- 3) Bu adam, kim bilir şimdi halkın eğitimiyle _____ ne büyük felsefi bir eser yazmaya başladı.
- 4) Ben bu mektupları ona her zaman bana okuyorum. O okumayı, yazmayı _____.

2. *Отметьте, какие из ниже приведенных слов относятся к положительным характеристикам, а какие к негативным. Переведите их.*

Akıllı, büyük, cahil, dehşetli, duygusuz, heybetli, perişan, ulu, ümitsiz

Положительные	Негативные

3. *Переведите слова из текста с русского на турецкий:*

Бескрайний (бесконечный), величие, внимание, выглядеть, гнев, душераздирающий, задумчивый, изобретение, исследовать, история, наука, образ (описание), образование, одежда, поведение, поэт, произведение, родной край, собираться, табачная лавка, терпение, ученый.

4. *Сопоставьте слова с синонимами и напишите их перевод:*

İlim	Cevap
Ulu	Bilim
Yanıt	Giysi
Yolculuk	Büyük
Kıyafet	Gezi

5. *Выберите верное утверждение:*

- 1) Anlatıcıya göre o dalgın uzun saçlı adam büyüktü, çünkü onun kıyafetleri pahalı ve şıktı.
- 2) “Büyük adam” tütüncüye sık sık mektupları okurdu.

- 3) “Büyük adam” yalnız yakın arkadaşlarıyla konuşurdu.
- 4) “Büyük adamın” davranışı diğerlerinkinden farklıydı.

ОТВЕТЫ

1. Davranışlarını; eser; alakalı; bilmiyor.

2. Положительные: akıllı (умный), büyük, ulu (оба – великий), heybetli (внушительный, грандиозный).

Негативные: cahil (невежественный), dehşetli (страшный), duygusuz (черствый, безэмоциональный), perişan (жалкий), ümitsiz (безнадежный).

3. Sonsuz, ululuk, dikkat, görünmek, öfke, yürek burkucu, dalgın, icat, incelemek, tarih, ilim/bilim, tasvir, eğitim, kıyafet, davranış, şair, eser, memleket, toplanmak, tütüncü, sabır, bilgi adamı.

4.

Ulu (великий)	Büyük
İlim (наука)	Bilim

Yanıt (ответ)	Cevap
Yolculuk (путешествие, поездка)	Gezi
Kıyafet (одежда)	Giysi

5. 4

Hiç

Yirmi yaşındaydı. Birbirlerinden önce emellerine kavuşmak hırsla birbirlerini saldıran gençlerden biriydi. Bunu annesiyle kız kardeşinin geçimi için, yapardı.

Akşam evine yorgun, yorgun, dönerdi ama aynı zamanda mukaddes bir vazifeyi yerine getiriyordu. Bunun için gururlu oluyordu. Aslında kendisinden her an uzaklaşıyordu. Ara sıra yüzünde şairce düşünceleri görünüyordu. Onun gözleri düşünceliydi, ama nefret dolu ağzı, garip ve hüzünlü görünürdü. Yaşam mücadelesi içine zırhsız, silâhsız, yani zayıf bir vücut, hassas bir gönül, sevdâlı bir ruh ile girdi. Her gün ekmek kazanma savaşına giriyordu. Ben ondan endişe ediyordum. Aniden bir gün bu savaşta yaralanacak, düşecekti.

O mektebi bitirdi, öğrenimi vardı. Buna rağmen herhangi bir iş yapmaktan çekinmezdi. Gündüzleri çamurlar, hakir görülmeler içinde Rum tüccarında simsarlık, azarlamalar ve suçlamalarla mağazalarda yazıcılık, hattâ ara sıra matbaalarda işçilik. Herkes uyuyordu, o ise gece yarılarında sabahlara kadar tahta bir masanın başında, bir mumun karşısında, çalışıyordu. Tüm zorluklara bir asker gibi erkekçe direniyordu. Annesi rahat, kız kardeşini mutlu görüyordu, bundan dolayı yorulmuş vicdanına yeniden bir güç, bir yaşam bağışlardı.

O günlerde annesi birdenbire hasta oldu. Annesinin mevcudiyetinin bir parçası oldu, bu yüzden

büyük bir ızdırapla hastaya doktor getiriyordu, ilaç alıyordu. Bazen o Aksaray'dan ilaç yaptırmak için yaya olarak Beyoğlu'na çıkıyordu. Oralarda coşku, sevinç, neşe ve eğlenceyle gençler dolaşıyorlardı. O ise, gençliğin asaleti ve ululuğuyla yaşlı annesine taze bir yaşam getirmek için elinde ilaç ile yine yaya, evine dönüyordu.

Şansın yardımıyla ya da mutlu bir tesadüfle, bir iki ay içinde annesi tamamıyla iyileşti. O süre içinde kendi çalışması birkaç kat daha artıyordu, bu yüzden doktorların önerilerini yerine getirmeyi başardı. Yazı annesiyle Boğaziçi'nde geçirdiler.

Bu yaz sırada, tabii olarak sabahları İstanbul'a gider, akşamları geç vakitte dönerdi. Gidiş geliş sırasında genç arkadaşlarıyla karşılardı. Onlar kendisini "göz alıcı bir güzel"e tanıtmaya çalışıyorlardı.¹ O kadınları reddetmek istedi, dostları küçük bir fırsattan yararlanarak², bir gün tanıştırdılar.

Bu tanıştırma töreni alakasını gösteren bir tebesümle kabul olunmuş; ama bu tebesüm gözlerini o kadar kamaştırdı ki, kızın yüzüne dikkatle bakmadı. Bu alaka gösterisi, bu tebesüm, hüznü bir yaradılışı olan gence ne kadar da tesir etti. O hassas

¹ Основа глагола + maya/meye çalışmak – пытаться что-то сделать

² Основа глагола + (у)arak/erek – деепричастие образа действия, отвечающее на вопрос «как?», «каким образом?». Например, здесь «küçük bir fırsattan yararlanarak» – пользуясь малейшей возможностью

gönlü, o sevdâli ruhu, bu büyük zaferi ne kadar neşe ve gururla alkışladı.

Sabahleyin, İstanbul'a gidişinde, yine bu tebes-sümlele, ruhun bu selamıyla, kalbin bu seslenişiyle karşılaştı. O günlerden sonra bütün yaşamı bir te-bessümle açılıyordu.

Yazın uzun günlerinde daha çok çalışıyordu, buna rağmen akşamları evine önceki gibi yorgun olarak değil, büyük bir coşku ve neşe ile gelirdi. Yürürken koşar, söylerken güler, hiç birinde oturamaz, evin içinde sürekli dolaşırdı. Yüzünde gençliğin taze rengi görünürdü. Yirmi yaşındayken kendisini böyle bir tebes-sümün karşısında hiç bulunmadınız mı?

Ara sıra vapurda denk geldiler. Orada, o köşede, kendisine nurlar serpen mutluluk ve şansına, garip bir korku ve yürek çarpması ile yaklaşamıyordu. Ama ilkbahar sabahının pembe sisleri içinde görünen gün doğuşu gibi, bu gül rengindeki dudaklardan akseden tebes-süme de uzaktan uzağa şaşkınlığını ve tutkusunu gösteriyordu.

En hızlı geçen bir arabanın içinde, en kalabalık bir yerde yine kendisine bir tebes-sümle selam veriyordu.

Oh! Bu tebes-süm! Zavallı gencin ümitsiz gecelerinde üzüntülerini gideriyordu. Sevgilisi, ışısız gündüzlerinde parlayan ışığı oldu. Evine her gece yeni coşku ve güç ile dönüyordu. Yalnız en son defa ki bu tebes-sümünden dolayı âşıkça bir coşku içinde kaldı. O gece, sabaha kadar gözlerini bir kere bile kapamadı. Artık bu kızı alacaktı! Annesinin onayını ala-

cak. Bundan kuşku duymuyordu. Her türlü zorluğa, her türlü engele direnmeye çalışacak. Gizli sevgilisi kendisine bu kadar gönül veriyor. Ona, Boğaziçi'nin cezbedici sahillerinin en gizli bir köşesinde ya da güneşin altında şen ve şakrak olan Adaların en güzel bir yerinde bir ev, bir aşk yuvası yapacak. Eşi için, bin türlü çiçekler içinde kameriyeler, ağaçlar arasında bahçeler kuracak. Kendisi bir yana çekilecek. Tabiatın güzelliklerinin hepsinden daha da güzel olan sevgilisinin kahkahalarını dinleyecek. Bu kahkahalar can çekişen kalbine yaşam verecek. Bahar, yüz görümlüğü olarak eşine en güzel çiçeklerini, saz ve söz olarak kuşlar en yüce ve ruh açan şarkılarını sunacak.

Uykusuzluk nedeniyle bir hararetle yatağının içinde dönüyordu. Neden onunla birlikte Boğaziçi'nin sahilinde dolaşmasın? Niçin yerde, onunla, o harika bir gece görünümü seyretmesin? Bak! Eğiliyor! Bu yorgun gecesinde kulağına... Yok, ruhuna, gizli, pek gizli bir şeyler söyleyecek belki de... Oh!

Çalışacak, çok çalışacak, çalışarak zengin olacak...

Pencerenin yanındaki yatağından başını kaldırdı. Sabahın renkleri, gökyüzünün lâcivert yüzüne bir takım rengârenk sütunlar meydana getirdi. Onlar her dakika rengini, yerini değiştiriyordu. Ruhunu büyüleyen o tebessüm, dudakları gibi gül renginde olan bulutlar arasına yayılarak, karşıdaki dağları süslüyor; yine o tebessüm gökyüzünden süzülüp, denizin kü-